

KENAN MALIK **MONI**
KULTTUURI
SUUS

Kenan Malik

MONIKULTTUURISUUS

Suomentanut Tapani Kilpeläinen
Jälkisanat Pasi Saukkonen

niin & näin
Tampere 2016

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

Multiculturalism and its Discontents: Rethinking Diversity After 9/11

© Kenan Malik, 2013

Published by arrangement with Seagull Books

SUOMENNOS & JÄLKISANAT

© Tapani Kilpeläinen, Pasi Saukkonen

& Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-93-7

KANSI

Pasi Romppanen

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,

Tallinna 2016

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

3

Toinen modernille multikulturalismille tärkeä romanttisen ajattelun teema on ajatus identiteetistä. ”On tietty tapa olla ihminen, joka on *minun* tapani”, kirjoitti kanadalaisfilosofi Charles Taylor keskustelua herättäneessä esseessään ”The Politics of Recognition” (1994)⁸. ”Minua kutsutaan elämään elämäni näin. [...] Se, että olen uskollinen itselleni, merkitsee, että olen uskollinen omalle omaperäisyydelleni”⁹. Taylor kutsuu ”autenttisuuden’ ihanteeksi” tunnetta, että on ”uskollinen itselleen”¹⁰. Autenttisen minuuden ihanteen alkuperä juontuu romanttiseen käsitykseen ”sisäisestä äänestä”, joka puhui ainutkertaisena jokaisessa yksilössä, ohjasi heidän moraalitoimiaan ja ilmaisi heidän todellista luontoaan. Erik Eriksonin ja Alvin Gouldnerin tapaiset psykologit ja sosiologit kehittivät käsitettä 1950-luvulla ja huomauttivat, ettei identiteetti ole pelkkä yksityisasia vaan se syntyy dialogissa muiden kanssa. Identiteetti alettiin nähdä yhä vähemmän minuuden luomuksena ja yhä enemmän minuuden luomisen taustalla. Brittisosiologi Stuart Hallin sanoin identiteetti ”muodostuu ja muuttuu alituisesti sen mukaan, miten meidät esitetään tai miten meitä puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurijärjestelmissä”¹¹. Toisin sanoen sisäinen minuus koituu ulkomaailmaan ottamalla osaa kollektiiviin. Mutta ei

mihin tahansa kollektiiviin. Maailma muodostuu lukuisista ryhmistä – filosofeista, rekkakuskeista, jalkapallokannattajista, juomareista, junabongareista, konservatiiveista, kommunisteista ja niin edelleen. Mutta nykykeskusteluissa identiteettistä itse kunkin tunnun siitä, kuka hän todella on, katsotaan perustuvan ennen kaikkea pariin erityiskategoriaan – kollektiiveihin, joita määrittävät sukupuoli, seksuaalisuus, uskonto, rotu ja eritoten kulttuuri. Näihin sisältyy tietysti hyvin erilaisia ryhmiä ja niistä jokaisen jäseniä sitovat yhteen hyvin erilaiset piirteet. Siitä huolimatta vaikkapa sukupuoleen, seksuaalisuuteen, uskontoon, rotuun ja kulttuuriin pohjautuville kollektiiveille on yhteistä, että jokainen niistä määrittää ominaisuuksien joukolla, joka, riippumatta siitä, perustuuko se biologiaan, uskoon vai historiaan, on omalla tavallaan muuttumaton ja saa ihmiset toimimaan erityisellä tavalla. Identiteetti on annettu, on antajana sitten luonto, Jumala tai omat esi-isät. ”Minua kutsutaan elämään elämäni näin”, kuten Taylor sanoo. Toisin kuin vaikkapa poliittisesti määritellyt kollektiivit, nämä kollektiivit ovat brittifilosofi John Grayn sanoin ”langetettuja, eivät valittuja [...] ne perustuvat kohtaloon, eivät valintaan”¹². Nykyiselle identiteettikäsitykselle tärkeät kollektiivit ovat toisin sanoen Herderin *Volk*in nykyaikaisia vastineita. Jotta yksilön identiteetti olisi autenttinen, myös kollektiivisen identiteetin tulee olla autenttinen. ”Aivan kuten yksilöiden”, Taylor kirjoittaa, ”*Volk*in tulisi olla uskollinen itselleen, siis omalle kulttuurilleen”¹³.

Tällaisten romantiikan perinteeseen juurtuneiden (vaikka juurtuneisuutta ei usein huomata ja vielä harvemmin se myönnetään) kulttuuri- ja identiteettinäkemysten kehittyminen on muuttanut monien ihmisten tavan ymmärtää tasa-arvon ja eron suhde. Viimeksi kuluneiden kahden vuosisadan ajan merkittävät liberaalin ja radikaalin ajattelun juonteet

ammensivat pitkälti valistuksen oivalluksista ja katsoivat tasa-arvon edellyttävän, että valtio kohtelee kaikkia kansalaisia samoin heidän rodustaan, uskonnostaan tai kulttuuristaan riippumatta. Monet nykyajan multikulturalistit sen sijaan ajattelevat, ettei ihmisiä pitäisi kohdella samalla tavalla heidän eroistaan huolimatta vaan eri tavoin niiden vuoksi. Multikulturalisteilla on toki erittäin monenlaisia näkemyksiä; siitä huolimatta useimpien valtavirran multikulturalistien argumenttien taustalla vaikuttavat monet yhteiset teemat.

Useimmille multikulturalisteille nyky-yhteiskuntia erityisesti lännessä luonnehtiva moniaineksisuus ja moninaisuus tekee vanhantyylisestä, valistuksen universalismikäsitteeseen perustuvasta tasa-arvosta pätemätöntä, jopa vaarallista. Valistuksen ajatus, jonka mukaan kaikki ihmiset kukoistavat parhaiten samanlaisten yhteiskunnallisten instituutioiden ja hallintomuotojen vallitessa, on fantasiaa, koska maailma on liian monimutkainen ja vaihteleva voidakseen alistua yhdelle totalisoivalle teorialle. Universalismi on ”eurosentrinen” näkökulma, keino pakottaa muut kansat omaksumaan euroamerikkalaiset ajatukset rationaalisuudesta ja objektiivisuudesta. Universaalien oikeuksien tilalle tulevat eriytetty oikeudet. ”Ryhmienvälinen oikeudenmukaisuus”, kuten kanadalainen politiikan filosofi ja yksi nykyajan etevimmistä monikulttuurisen yhteiskunnan ja multikulturalistisen politiikan puolustajista Will Kymlicka on sanonut, ”edellyttää, että eri ryhmien jäsenille myönnetään erilaiset oikeudet”¹⁴.

Yksilön kulttuuritausta antaa kehykset hänen identiteetilleen ja auttaa määrittelemään, kuka hän on. Jos tahdomme kohdella yksilöitä arvokkaasti ja kunnioittavasti, meidän täytyy kohdella arvokkaasti ja kunnioittavasti myös ryhmiä, jotka tarjoavat heille tunnun siitä, että he ovat olemassa yksilöinä. ”Liberaali on teoriassa sitoutunut kunnioittamaan eri

yksilöitä saman verran”, brittifilosofi Bhikhu Parekh on väittänyt. ”Koska ihmisolennot ovat kiinni kulttuurissa, heidän kunnioittamisensa edellyttää heidän kulttuuriensa ja elämäntapojensa kunnioittamista”¹⁵. Brittisiologi Tariq Modood käyttää tällaista argumentaatiota erottaakseen ”individualismin tasa-arvon” ja ”julkisen etnisyyden sisältävän tasa-arvon: tasa-arvon, jossa ei tarvitse piilotella omaa alkuperäänsä, perhettä tai yhteisöään tai pyydellä niitä anteeksi, vaan voi vaatia muita kunnioittamaan niitä ja sovittamaan julkiset asenteet ja yhteisöjen järjestelyt niin, että niiden edustama perintöä pikemminkin rohkaistaan kuin oletetaan halveksivasti, että se kuihtuisi pois”¹⁶. Emme toisin sanoen voi kohdella yksilöitä tasa-arvoisesti ellei myös ryhmiä kohdella tasa-arvoisesti. Ja kun kerran, kuten amerikkalainen oppinut Iris Marion Young on sanonut, ”ryhmät eivät voi olla sosiaalisesti tasa-arvoisia ellei niiden nimenomaista kokemusta, kulttuuria ja yhteiskunnallista panosta myönnetä ja tunnusteta julkisesti”¹⁷, niin yhteiskunnan täytyy suojella ja ruokkia kulttuureja, varmistaa niiden kukoistaminen ja jopa niiden hengissä selviytyminen. Jotkut menevät vielä pidemmälle ja vaativat valtiota varmistamaan, että kulttuurit säilyvät nykyhetken lisäksi alituisesti. Esimerkiksi Taylor ehdottaa, että Kanadan ja Quebecin hallitusten tulisi ryhtyä toimiin varmistaa ranskan kielen säilyminen Quebecissa ”rajattomille tuleville sukupolville”¹⁸.

Useimmat multikulturalistit ehkä ajattelevat tukeutuvansa liberaaliin valistusperinteeseen, vaikka he samalla suhtautuvatkin siihen hyvin kriittisesti. Siitä huolimatta heidän argumentaationsa juurtuneisuus romanttiseen vastavalistukseen sävyttää heidän kannattamansa politiikan usein erittäin epäliberaaliksi. Tarkastellaan vaikkapa Modoodin vaatimusta, että ihmisiä *vaaditaan* kunnioittamaan erilaisia kulttuureja ja

että yhteisöjen järjestys sopeutetaan ottamaan ne vastaan. Tarkoittaako tämä, että koulut pitäisi pakottaa opettamaan kreationismia koska se kuuluu fundamentalistikristittyjen kulttuuriin? Tai pitäisikö yhteisöjen järjestys sovittaa heijastelemaan monien kulttuurien uskomusta, jonka mukaan homoseksuaalisuus on synti? Nämä eivät ole abstrakteja kysymyksiä. Kreationismi, homoavioliitto, abortti ja naisten oikeudet ovat nykyajan kulttuurikonfliktien ytimessä.

”On jokaisen yksilön edun mukaista integroitua täysin johonkin kulttuuriseen ryhmään”, israelilainen sosiologi Joseph Raz on kirjoittanut¹⁹. Tästä on tullut yleinen näkemys monissa multikulturalismiväitteissä. Mutta mitä täysi integroituminen tarkoittaa? Jos musliminainen hylkää *šarian*, osoittaako hän, ettei hän ole integroitunut? Entä juutalainen, joka ei usko juutalaisvaltion oikeutukseen? Tai quebecinranskalainen, joka puhuu vain englantia? Olisiko Galileo haastanut kirkon arvovallan, jos hän olisi ollut ”täysin integroitunut” kulttuuriinsa? Tai olisiko Thomas Paine kannattanut Ranskan vallankumousta? Tai Salman Rushdie kirjoittanut *Saatanalliset säkeet* (1988)?

Ongelma johtuu osittain kahden ajatuksen välisen eron liudentumisesta: sen, että ihmiset ovat kulttuuriolentoja, ja sen, että ihmisten täytyy kuulua *tiettyyn* kulttuuriin. On selvää, ettei kukaan voi elää kulttuurin ulkopuolella. Mutta ei kukaan eläkään. Ihminen ei voi elää kulttuurin ulkopuolella, mutta tämä ei tarkoita, että hänen on elettävä *tietyissä* kulttuurissa. Ihmisten tarkasteleminen kulttuuriolentoina on heidän tarkastelemistaan sosiaalisina ja niin ollen muuttavina ja muuttavina olentoina. Se antaa ymmärtää, että he pysyvät muuttumaan, edistymään ja luomaan universaaleja moraalien ja politiikan muotoja järjen ja dialogin avulla. Ihmisten tarkasteleminen välttämättä yksittäisten kulttuurien jäseninä

sitä vastoin on tällaisen muuttumiskyvyn kiistämistä. Se antaa ymmärtää, että yksittäinen kulttuuri muotoilee jokaisen ihmisen niin perinpohjaisesti, että tuon kulttuurin muuttaminen tai vaarantaminen olisi yksilön ihmisarvon vaarantamista. Se antaa ymmärtää, että vaikkapa juutalaiset tai bangladeshilaiset biologiset esivanhemmat jotenkin estäisivät ihmistä elämästä hyvin muutoin kuin juutalaisen tai bangladeshilaisen kulttuurin jäsenenä. Tässä olisi tolkkua ainoastaan, jos juutalaiset tai bangladeshilaiset olisivat biologisesti erillisiä – jos, toisin sanoen, kulttuuri-identiteetti perustuisi tosiasiaissa rotueroihin.

Kulttuuri-identiteetin ja rotueron suhde selvenee entisestään, jos tarkastelemme monien multikulturalistien esittämää argumenttia, jonka mukaan uhattuja vähemmistökulttuureja täytyy puolustaa ja ne täytyy säilyttää. Jos ”kulttuuri on rappeutumassa”, israelilaissosiologit Avishai Margalit ja Joseph Raz sanovat, niin ”sen jäsenille avoimet vaihtoehdot ja mahdollisuudet supistuvat, ne eivät vedä puoleensa yhtä voimakkaasti kuin aiemmin, ja on todennäköisempää, että niiden tavoittelu epäonnistuu”²⁰. Yhteiskunnan täytyy siis puuttua asiaan estääkseen tällaisen rappion. Kymlicka argumentoi vastaavasti, että koska kulttuurit ovat olennaisia ihmisten elämälle, niin kun ”kulttuurin selviytyminen ei ole taattu, ja kun sitä uhkaa alennustila tai rappio, meidän täytyy toimia sen suojelemiseksi”²¹. Jos Taylorin mukaan ”kannamme huolta identiteetistä”, mikään ”ei ole perustellumpaa kuin pyrintö olla menettämättä sitä koskaan”²². Kulttuuria täytyy siis suojella paitsi tässä ja nyt myös ”rajattomille tuleville sukupolville”.

Sata vuotta sitten intellektuellit olivat huolissaan ”rodun rappeutumisesta”. Nykyisin pelkäämme kulttuurin rappeutumisesta. Onko kulttuurin rappeutuksen ajatus yhtään johdonmukaisempi kuin rodun rappeutuksen? Kulttuurit toki

muuttuvat ja kehittyvät – sitä harvat multikulturalistit kiistäsivät. Mutta mitä merkitsee, että kulttuuri rappeutuu? Tai että identiteetti katoaa? Kymlicka erottelee ”kulttuurin olemassaolon” ja ”sen ’luonteen’ jollakin määrähetkellä”²³. Luonne voi muuttua, mutta tällaiset muutokset voidaan hyväksyä vain, jos kulttuurin olemassaolo ei ole uhattuna. Mutta miten kulttuuri voi olla olemassa, jos sen olemassaolo ei ruumiillistu sen luonteessa?

”Luonteella” Kymlicka näyttää tarkoittavan kulttuurin tämänhetkistä tilaa: sitä, mitä ihmiset tekevät, miten he elämänsä elävät sekä sääntöjä, säädöksiä ja instituutioita, jotka heidän olemassaoloaan jäsentävät. Erottaessaan luonteen ja olemassaolon hän tuntuu vihjaavan, ettei juutalaisten, navajojen tai ranskalaisten kulttuuria määrittele se, mitä juutalaiset, navajot tai ranskalaiset tosiasiaassa tekevät. Jos nimittäin juutalainen kulttuuri olisi yksinkertaisesti sitä, mitä juutalaiset tekevät, tai ranskalainen sitä, mitä ranskalaiset tekevät, kulttuurit eivät koskaan rappeutuisi tai katoaisi – ne olisivat aina olemassa ihmisten toimissa.

Jos kulttuuria ei määrittele se, mitä sen jäsenet tekevät, mikä sen sitten määrittelee? Ainoa vastaus voi olla, että kulttuurin määrittelee se, mitä sen jäsenten *pitäisi* tehdä. Afroamerikkalainen kirjailija Richard Wright kuvasi yhtä hienoimmista luomuksistaan, vuonna 1940 julkaisemansa romaanin *Amerikan poika* sankaria Bigger Thomasia mieheksi, ”jolta on riistetty kulttuuri”²⁴. Neekerillä, totesi Wright, ”oli rikas ja monimutkainen kulttuuri, kun hänet tuotiin näille vieraille rannoille”²⁵. Mutta tuo kulttuuri ”viettiin häneltä”. Bigger Thomasin esivanhemmat orjuutettiin. Orjuutuksen myötä heidät revittiin esivanhempiansa kodista ja heiltä riistettiin väkisin käytännöt ja instituutiot, jotka he ymmärsivät kulttuurikseen. Niinpä Bigger Thomas, kuten

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN,
Otsikko uusiksi – Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanın elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*

21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger – Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia – Maaäitimyyttä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – Kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja – Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*
28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen – Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä – Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi – Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – Miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut*
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa*
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä*
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*

47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*
48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*
49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER, *Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas*
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHESTER & TUUKKA TOMPERI, *Ajatellaan yhdessä – Taitavan ajattelun työkirja*
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä – Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä*
56. LUDWIG WITTTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä – Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN & MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista – Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka*
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B. CRAWFORD, *Elämän korjaajat – Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys*
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Itsemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Etiikan pikkujättiläinen*
63. FRIEDRICH HÖLDERLIN, *Teokset*
64. MICHEL DE CERTEAU, *Arkipäivän kekseliäisyys 1 – Tekemisen tavat*
65. ANTTI SALMINEN & TERE VADÉN, *Energia ja kokemus – Naftologinen essee*
66. MICHEL FOUCAULT, *Klinikan synty*
67. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Ajattelun pikkujättiläinen*
68. ERMANNO BENCIVENGA, *Olipa toisen kerran – 52 ajattelemisen arvoista satua*
69. VILLE LÄHDE, *Niukkuuden maailmassa*
70. MICHEL DE CERTEAU, LUCE GIARD & PIERRE MAYOL, *Arkipäivän kekseliäisyys 2 – Asuminen, ruuanlaitto*
71. MICHEL FOUCAULT, *Parhaat*
72. PIA HOUNI & PERTTU SALOVAARA (toim.), *Filosofi tavattavissa – Ajatuksia filosofisesta elämästä*
73. VERA TRIPODI, *Sukupuolen filosofia*

74. ROBERTO CASATI & ACHILLE C. VARZI,
Ylittämättömiä yksinkertaisuuksia – 39 filosofista kompakertomusta
75. EDUARD HANSLICK, *Musiikille ominaisesta kauneudesta*
– *Yritys säveltaiteen estetiikan uudistamiseksi*
76. MESTARI ECKHART, *Jumalallisen lohdutuksen kirja*
77. TAPANI KILPELÄINEN, *Silmät ilman kasvoja – Kauhu filosofiana*
78. DAVID HUME, *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta*
79. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Kulta-aika taskussa*
– *Kirjoituksia Venäjän maasta ja hengestä*
80. STEPHEN TOULMIN, *Argumentit – Luonne ja käyttö*
81. BELL HOOKS, *Rakkaus muuttaa kaiken*
82. GEORGES BATAILLE, *Uskontoteoria*
83. KENAN MALIK, *Monikulttuurisuus*

Tilaukset
www.netn.fi/kirjat
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE